

Մեր բնութիւնն ընդունակ է այս բանին, բայց ոչ երբեք առանց զգացման ճշմարտասիրութեան: Ոչ միայն պատմութիւնն, այլ նոյն իսկ մեկնութիւնն, եթէ աստուածաբանական և քրիստոնէական ճշմարիտ սիրով չէ մեկնուած, ունայն է բոլորովին, ինչպէս որ ունայն է, եթէ առանց իմաստի և լեզուագիտական արուեստի մեկնուած լինի: Ոչ ապաքէն պատմութիւնն եւս մեկնութիւն է իրողութեանց և գործոց մարդկան: Միտն է որ կը կենդանայնէ մեր մտածմունքներն և միմեանց կը մօտեցնէ. ուր որ սիրտն մասն չունի, նիւթերն միշտ բաժանեալ կը մնան: Հեռուէն տեսնուած ապարանքն՝ կ'երեւի իբրեւ մեծազանգ քարակոյտ մի կամ հողակոյտ. բայց որչափ կը մօտենամք, այնչափ կ'երեւին ապարանքի մասերն, սիւներն և ճարտարապետութեան կարգ ու կանոնն: Երբ իրերն կը տեսնեմք առանց սիրոյ, կը տեսնեմք միայն հեռուէն, այսինքն կը տեսնեմք խառնաշփոթ: Հետեւապէս ով որ կ'ասէ թէ առանց զգացման կարելի է անաչառ պատմութիւն գրել, շատ կը սխալի: Վասն զի պատմութիւնն բացատրութիւն է անցից և իրողութեանց, և ինչպէս կարելի է իրերն հասկնալ առանց զգալու և նոցա վերայ իշխելու: Զշալ և հասկնալ կը նշանակէ իշխել: Պատմագիրն չէ կարող իշխել իրողութեանց, եթէ նոցա խորն թափանցած չէ ոչ միայն մտք, այլ և սրտով: Պատմութիւնն կամ պատմագրի երկն նորա սրտի և մտաց պատկերն է: Ամեն իրողութեանց հետ ձուլուած է պատմագիրն իւր յատկական պատկերով, ամեն անցից մէջ խառնուած է նորա հոգին: Ի զուր է, եթէ ջանայ պատմագիրն բաժանել զինքն իրողութիւններէն. ինչ եղանակ որ բռնէ, ինչ ձեւ որ ընդունի,

նի, նա միշտ պէտք է միածոյլ երեւի իւր պատմածին հետ, և ամենէն ճշմարիտ պատմագրութիւնն այն է, որոյ մէջ պատմագրի մտքն ու սիրտն միանգամայն կ'երեւին: Հետեւապէս քանի որ պատմութիւնն նախնի դարուց լոկ ժամանակագրական անցից նշկարագրութեանն փոխուած է ի գիտութիւն, պէտք է որ գիտութեան ամեն պայմաններն ունենայ, այն է, դէպքերն քննուած և կշռուած, իրերն պարզուած, անցից յաջորդ և հետեւորդ պարագայներն իրարու հետ կապուած, և, ամենէն աւելի, պատմագրի զգացմամբ աղետալեալ: Այս պայմաններէն զուրկ պատմութիւնն ներկայ դարուս մէջ չունի ճշմարիտ պատմութեան արժանաւորութիւն:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿՏԱԿԱԳԻՐԻՔ

Մեր Ազգին մէջ գտնուած են միշտ յիշատակաց արժանի մարդիկ, որք զանազան ժամանակ կտակաւ գումարներ թողած են յօգուտ ընդհանուրին: Սոյն կտակեալ գումարներէն շատերն աչտուրջ կտակակատարաց ձեռքով գործադրուած են բարեպաշտ կտակարարաց նպատակին համեմատ. բայց դժբաղդաբար շատերն եւս անգործադիր մնալով է որ յուժնդտս վասնուած են և է որ կորուսուած: Մեր նպատակն չէ այս տեղ յականէ յանուանէ թուել Ազգային Կտակարարներն ու Կտակագրերն, որք իրենց յարակից դէպքերով գրեթէ Ազգային կտակաց առանձին պատմութեան նիւթ կը կազմեն. այլ միայն կամիմք ասել թէ որչափ որ անմահ երախտագիտութեան արժանի են ազգասէր կտակարարքն, նոյնչափ եւս հաւա-

տարիմ համարատու կտակակատարքն
Նորումն մեր ձեռքն հասաւ 1872
ին Տիֆլիսի մէջ տպագրուած մրտեա-
րակ, որ կը պարունակէ հանգուցեալ
Յովսէփ Էֆէնդիսնյի համառօտ կէն-
սագրութիւնն պատկերով հանդերձ,
նորա կտակաւորն և կտակակատարաց
10-ամեայ մանրամասն հաշուեցոյցն :
Սոյն տետրակն յայտնապէս ցոյց կը
տայ թէ հանգուցելոյն բարեխիղճ կը-
տակակատարքն Պ Պ . Գրիգոր Իզմիր-
եանց և Աւետիք Սվէշնիկեանց ինչ
գովելի աշխատութեամբ ծառայած են
հանգուցեալ կտակարարի կենդանի
նպատակին, և թէ ինչ ինքնայորդոր
համարատուութեամբ հրատարակած
են իրենց հաշուեցոյցն ի գիտութիւն
Աղգին : Փափագելի էր որ սոցա գեղե-
ցիկ արարքն օրինակ լինէր ամեն կը-
տակակատարաց : Մէք շատ կտագրեր
կարգացած ենք, բայց գրեթէ առա-
ջինն է որ կտակակատարաց դործա-
նութեան հաշուեցոյց կը տեսնեմք :
Մէք այնպէս գիտեմք, որ ամէն
ազգային կտակակատարք պատասխա-
նատուութիւն պարտաւորութիւն ու-
թեմին Աղգին առջեւ, սակայն շատ ան-
գամ ոչ կտակակատարք ինքնին գտա-
լով և ոչ Աղգային վարչութեանց կող-
մէն պահանջուած լինելով սոյն մեծ
պարտաւորութիւնն գոգցես ի շարս
պարտաւորութեանց համարուած չէ,
ուստի և շատ կտակներ, ինչպէս ասա-
ցինք, կամ ապարդիւն մնացած են և
կամ ի կորուստ մատնուած : Կեցցեն
ուրեմն հայրենասէր Իզմիրեան և Սվէշ-
նիկեան, որք իրենց արգիւնաւոր հա-
մարատուութեամբ՝ կտակակատարու-
թեան գեղեցիկ տիպար կը հանգիստ-
նան Աղգին մէջ :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԴԱՆԻՐ

—Բէթղէ հէմի վարագուրաց խնդի-
րն տակաւին նոյն դրութեան մէջ է :
Կոխուած վարագոյցն նսինականին
չափէն շատ մեծ լինելուն և միանգա-
մայն սրտախնայն նշաններ կրելուն հա-
մար՝ բողբոջ տակ է մեր և Յունաց
միաբանութեանց կողմէն : Լատինք կը
յամառին և Տէրութեան կողմէն տա-
կաւին վերջնական հրաման չեկու ներ-
կաց վարագուրի բարձման և նոր, չա-
փաւոր և օտարոտի նշաններ չը կրող
վարագուրիմը կախման համար : Յայտնի
է որ մեր պատկերներէն մէկն տակաւ-
ւին կախուած չէ, վասն զի մեր պատ-
կերի տեղն Լատինք պատկեր կախած
են, որ բողբոջին իրաւանց բռնաբա-
րութիւն է : Այս խնդիրն եւս վարա-
գուրի խնդրոյն յարակից է և աւելո-
ւին կը շարունակի : Թէպէտ և տե-
ղոցս Վուսափալն առաջարկեց ուրիշ
տեղէ պատկեր մի կախել, բայց մեր
պատկերի տեղն յափշտակուած լինե-
լուն համար՝ առաջարկութիւնն մեր
ժուեցաւ :

—Ի՞նչ ամսոյս, որ էր ի 6-ն Ապրի-
լի ըստ նոր տումարի, Լատինք Ծաղ-
կաղարդի հանդէս կատարելու ժամա-
նակ ի Բէթղէ հէմ առիթ տուած են
մեծ խոփութեան : Հանդիսաւոր թա-
փարն չընկուցած են այնպիսի տեղէ,
որոյ իրաւունքն Հայոց և Յունաց մի-
այն կը պատկանի : Յունաց լուսարա-
րն ընդ տաաջնելով կամեցած է ար-
գելու, բաց թափօրականք վերար-
կունելու տակ բիրեր և գրպանաց
մէջ քարեր ունենալով յարձակած են
Յոյն լուսարարի վերայ, աղաղակն
մեծնալով Յունաց վանքէն ուրիշ մի-
աբաններ ևս յօգնութիւն փոզած են,
և ընդգիմադրութեան ստատիկ միջոցին
թափօրականներէն մին, Յոյնին ծե-